

može naći u mojoj Tvorbi riječi pod pojmom *sekundarna mutacija*.

Ali kad je o *Mursi* riječ, onda valja imati na umu da je tako kad je riječ o imenicima *Mursa* kao imenu mjesta. Ali se tako

može zvati i poduzeće (nogometni ili šahovski klub, tvornica, prodavaonica i sl.), a pridjev od takvog imena je *Mursin*.

Stjepan Babić

OSVRTI

UZ ŠKARIĆEV PRILOG O STANDARDNOME HRVATSKOM REFLEKSU STAROGA DUGOG JATA

U broju 1–2 časopisa *Govor*, XIII/1996., objavljen je prilog Ive Škarića pod nazivom “Što s hrvatskim standardnim refleksom dugoga starog jata?”. Taj je tekst s odobravanjem prikazan u *Vjesniku* od 30. kolovoza ove godine. Već 11. rujna odgovara književnik Anđelko Vuletić, također u *Vjesniku*, u “Pismima čitatelja”. Njemu pak, i opet u *Vjesniku* i u “Pismima čitatelja”, odgovara 17. 9. Alemko Gluhak. Opet se javlja A. Vuletić u *Vjesniku* 22. 9. Bilo je dakle priličnoga uzbuđenja s pitanjem o refleksu staroga dugog jata u hrvatskoj standardnoj ortoepiji i grafiji. Red je da se o tome nešto kaže i u *Jeziku*.

Prilog Ive Škarića, istaknutoga hrvatskog fonetičara, obiluje tvrdnjama s kojima se teško ili nemoguće složiti, a neke pak tvrdnje ne odgovaraju samomu činjeničnomu stanju. Članak se može razdijeliti na tri dijela. U prvome (str. 2.–10.) Škarić izlaže historijat samoga pitanja i njegove pravopisne i slovopisne odraze, u drugome (str. 11.–18.) iznosi rezultate nekih zanimljivih pokusa iz eksperimentalne fonetike, a u trećem (str. 19.–20.) daje svoje zaključno mišljenje. Mislim da će biti dobro ako prvo prikazem sam Škarićev tekst, podrobno i točno.

Prva je Škarićeva tvrdnja: “Treba reći da Hrvatima nikad i nigdje izvorno i spontano to nisu bila dva sloga – ni govornicima, ni piscima, ni jezikoslovcima (osim u ono nekoliko iznimaka – *dvije, poslije, prije, smijem*). Dva sloga (“sillaba”) nametnuo im je V. S. Karadžić, i to na temelju istočnohercegovačkih govora (onih koje bismo danas označili kao govor “Vučurevićevih Hercegovaca”, a ne širokobrijeških). Izvorno dvosložnoga refleksa jata nema u hrvatskoj jekavskoj poziciji, ni onoj narodnoj (“Što se b’jeli u gori zelenoj”), ni u dubrovačkoj (“O l’jepa, o draga, o slatka sloboda”).” (Str. 2., redak 11.–4. odozdo.)

To zahtijeva jasan komentar. Što se tiče hrvatskih ijekavskih govornika, nije točno da nikad i nigdje ne izgovaraju dva sloga, to čine i novoštokavski Hrvati ijekavci (Dubrovačko primorje u najširem smislu, dijelovi neretvanske doline) i novoštokavski Hrvati ijekavci (zapadna polovica istočne Bosne i dijelovi srednje Bosne). Istina jest da je diftonški izgovor kod istih govornika svagdje češći, ili mnogo češći, ali dvosložni se izgovor pojavljuje, što ovisi o ritmu, brzini govora, važnosti iskaza i slično, dakle o stilskim uvjetima u širem smislu. Drugo, Široki Brijeg (upravo: Brig) pripada ikavskom području. Treće, mislim da je neukusno Hrvate ijekavce s jugozapadnoga ruba istočne Hercegovine nazvati “Vučureviće-

vim Hercegovcima". Četvrto, netočno je da "izvorno dvosložnoga jata" (što je to zapravo?) uopće nema u hrvatskoj jekavskoj poeziji, ni u narodnoj ni dubrovačkoj, to je dobro poznato iz stručne literature.

Netočno je da Rešetar i ja smatramo da se dvosložni izgovor naglašava *ijê*, primjerice *tijêlo* (str. 3., redak 12. odozgo). Tako se može samo pisati kada se jednosložni izgovor akcentuira, a ne želi se mijenjati pisanje *ije*. Pravi je dvosložni izgovor *îjêlo* (u Karadžića *îjêlo*).

Spominje se "suglasnički diftong" (str. 3., redak 17. odozdo). To je, valjda, slučajna zabuna kakva se svakomu može dogoditi.

Transkripcijski prikazi dvoglasničkoga izgovora nazvani su "grafijski prikaz" (str. 3., redak 4. odozdo). Ni Rešetarevo *ie* ni moje *ije* ni Babićevo *je* nisu predlagani za grafiju, to jest za normativni slovoпис.

Tvrđi se da "se u skraćenom jatu ne 'čuje' *ije*, tj. nije *Nijemaca* od *Nijemac*, *lijepši* od *lijep*, *dijeca* od *dijete* itd.". Sama je tvrdnja točna, ali u primjeru *Nijemaca* nema skraćena jata, pa se zaista tako i izgovara, bilo jednosložno ili dvosložno (str. 4., redak 18.–16. odozdo). Na istoj stranici pisac ne razlikuje staro tzv. jotovanje od novoga, to jest *vođa*, *zemlja* prema *pruće*, *koplje*, *groblje*. *Voda* i *zemlja* jedini su mogući oblici u hrvatskim govorima (naravno, ukoliko svaki *lj* ne prelazi u *j*), ali mogući su oblici *prutje*, *kopje*, *grobje*. Pri tome je krajnje neobično što pisac smatra "da je epentetsko *l* novija pojava" (str. 4., redak 6.–5. odozdo). Općenito je poznato da je stariji epentetski *l* još praslavenska dijalektalna pojava (zemlja), a novijemu je pak već nekoliko stoljeća (koplje, groblje).

Škarić kao fonetičar posve sigurno zna da pravopisnomu obliku *gradski* ne od-

govara fonetski oblik [gratski], kako on piše (str. 5., redak 17. odozgo); to je fonološka transkripcija, dakle /gratski/, a fonetska bi bila otprilike [gracski], s time da se i [c] i [s] nepotpuno izgovara. Zato Škarić dvije stranice poslije donosi ispravno sličan oblik kao fonološki zapis /gatska/ (str. 7., redak 17. odozgo).

Nije točno da fonemi " /n/ i /l/ nemaju distribucijsko ograničenje pojavljivanja ispred fonema /j/" (str. 6., redak 7.–6. odozdo). Njihovi susreti mogući su samo u posuđenim izvedenicama (kao *kon-junktura*), gdje ionako ne vrijede pravila hrvatske distribucije, i u sintaktičkim vezama kao *on je*, *sokol je*, gdje su mogući i drugi inače nedopušteni fonemski susreti (kao /kra] je/, /koñ je/). Unutar domaćih riječi /l/ i /n/ zaista su pod distribucijskim ograničenjem ispred /j/, a navedene iznimke i sam Škarić donosi na drugim mjestima.

Veoma je čudna rečenica: "Najpažljivije treba razmotriti fonemski opis refleksa dugoga jata kao zasebnoga dvoglasnog fonema, jer iza toga stoje autoriteti kao što su Šulek, Rešetar i Brozović." (Str. 6., redak 5.–3. odozdo.) U Šulekovo se doba još i nije znalo za foneme, a za Rešetara pretpostavljam s velikom sigurnosti da nikad nije napisao riječ "fonem".

Škarić katkada sam osiromašuje vlastite argumente. Tako onda istupajući protiv fonemskoga statusa dvoglasničkoga refleksa, piše da bi to bio "jedini vokal ispred kojega ne bi smjeli stajati /ń/, /lj/ i /j/" (str. 6., redak 1. odozdo). Ispred toga vokala ne smiju stajati ni /č/, /č̣/, /č̣/, /č̣/, /š/ i /ž/.

S netočnom tvrdnjom da nema distribucijskoga ograničenja za skupine /nj/, /lj/ povezana je i tvrdnja: "U vrlo rijetkim parovima, kao što su /Ĵētā/ (G. mn.) – /liētā/ (prezent) može biti da je opozicija,

ako ona uopće i postoji, /j/ – /lj/ (/jêta/ – /ljêta/)” (str. 7., redak 5.–7. odozgo). Za takvo je shvaćanje potrebna pretpostavka (koju Škarić i zastupa) da je dvoglasnički refleks zapravo fonemski slijed /jê/. No u stvarnosti to su danas dvije opozicije, to jest /j/ ~ /l/ i /ê/ ~ /iê/ (da uzmem Škarićevo bilježenje diftonga), a nekada, prije prijelaza /lj/ > /j/, bila je samo jedna, i to /jê/ ~ /iê/.

Nije jasno kako se može govoriti o “četiri vrste kvantiteta: dugoga jata (*cvijet*), produženoga jata (*djedo*), kratkoga jata (*djed*) i skraćenoga jata (*djeteta* od *dijete*, *cvjetić* od *cvijet*, *ljepši* od *lijep*, *Njemica* od *Nijemac*)” (Str. 7., redak 4.–1. odozdo). I nastavak: “Očito je, da je u dugoj kvantiteti nešto drugo nego /je/, da bi se to prenosilo i u prozodijskom kraćenju (u *cvijetić*, *dijeteta* itd.), kao što se iz kratkoga sloga /je/ prenosi s duljenjem (*djedo*).” (Str. 8., redak 1.–3. odozgo.) Nije nimalo jasno zašto bi moralo biti tako.

Netočno je “da hrvatski jezik ima u pravopisnoj uporabi *ije/je* razlikovanje tek posljednjih stotinjak godina” (str. 10., redak 5.–6. odozgo). To bi bilo točno kada ne bi bilo važno samo razlikovanje, nego samo kako se ono bilježi od 1892. Ali to se razlikovanje u pismu provodi još od 1854. (kako i Škarić navodi na str. 3.), ali tada još kao *ie/je*.

Na koncu svojega priloga Škarić iznosi mišljenje da ako *ljep* postane *lep*, ne treba pravopisom spašavati “oblik osuđen na nestajanje” (Str. 20., redak 12.–14. odozgo) i da je u nekim riječima, primjericice u genitivu *kemie*, fonemski slijed /ie/ (ibidem, redak 19. odozgo). Suzdržat ću se od komentara o tim tvrdnjama.

Bilo bi još nekih navoda o kojima bi bilo vrijedno raspravljati, ali ne želim dužiti, a o nekima bi zapravo trebalo opsežnije raščlanjivanje. Neki su stavci u tek-

stu gotovo nerazumljivi, osobito na str. 12. i 19., tako da se čini kako je sam priglog vjerojatno napisan na brzinu. Htio bih još samo jedno pitanje razjasniti. Čini se da Škarić kajkavce smatra ekavcima (podrazumijeva se na str. 11., redak 8. odozgo, izričitiije na str. 20., redak 6. odozdo). Ta je zabuna i inače raširena u shvaćanjima ne samo šire javnosti, jer zaista, kajkavci na mjestu starohrvatskoga jata izgovaraju “nekakav glas e”. Tu su zabludu svojedobno obilato iskorištavali zagovornici “prevlasti ekavštine”. No riječ je o samoj definiciji ikavice i ekavice. Ikavica znači izjednačivanje jatova refleksa s refleksom starohrvatskoga vokala *i*, ekavica izjednačivanje s refleksom *e*. Među kajkavcima ima ekavaca, pa i ikavaca, ali golema većina na mjestu jata (i staroga poluglasa) izgovara zatvoreni glas *e* (ili dvoglasnik *iê* ponegdje), a na mjestu staroga *e* (i nosnoga *ę*) otvoren glas *ɛ*, pa prema tome kajkavci n i s u ekavci.

*

Glavni su dio Škarićeve napisa eksperimentalnofonetički i audioperceptivni pokusi. Taj je dio teško komentirati, jer je Škarić za fonetičke eksperimente izabrao samo osam osoba (4 muške i 4 ženske), s time “da su govornici porijeklom troje iz Zagreba, dvoje iz Šibenika, jedan iz Slavonskoga Broda, jedan iz Trogira i jedan iz Mostara.” (Str. 11., redak 1.–3. odozgo.) Osmero ljudi nije dovoljan broj za sigurne rezultate, a izbor je zaista neobjektivan s obzirom na regionalnu zastupljenost – to nije reprezentativan općehrvatski uzorak. Ne mislim tu izravno na samu dijalektnu podlogu, inače sam bezuvjetno protiv dijalektnih argumenata u raspravama o jezičnome standardu, standard je autonoman prema svakomu dijalektnom, organskomu idiomu, ali u raz-

mjerno mladim standardnim jezicima (a hrvatski jest takav) dobro je ponekad u čisto pojavnom smislu uspoređivati neke činjenice njegovanoga standarda sa stanjem u organskoj osnovici norme. Škarićevi govornici ne zadovoljavaju dakle ni brojem ni izborom. U audiopsihoperceptivnim pokusima sudjeluje više ljudi i čini se da je tu problem više u interpretacijama nego u samim dobivenim rezultatima. Zbog svega toga zadržat ću se samo na temeljnim Škarićevim tezama.

Te teze jesu: 1) između takozvanog produženog jata (djedo) i dugoga jata (dijete) nema nikakve fonetske razlike, 2) u oba se slučaja izgovara samo dugi *e* iza *j*, 3) taj je *j* jednak onomu u kratkome jatu, a vokal *e* razlikuje se u kratkome i dugome samo po dužini, 4) uzevši sve to u obzir, najbolje bi slovopisno i pravopisno rješenje bilo da uvijek pišemo *sāmo je*, dakle *djete*, *djedo*, *djed*, ne razlikujući dužinu u pismu kao što je ne razlikujemo kod drugih vokala.

Argumentacija za prvu tvrdnju mogla bi se prepričati ovako: pišući dugi refleks troslovom *ije* ne postupamo tako u primjerima s "produženim" jatom kao *djēdo*, *vjēštac*, *mjērā* (G. mn.), *ponēdjēljka* (G. jd.) samo zato što su nam u svijesti oblici *djēd*, *vjēstica*, *mjēra*, *ponēdjēljak*. No pogledajmo kako se dugi i produženi refleksi jata ponaša u onim organskim ijekavskim govorima u kojima *dje* i *tje* daju *de* i *ce*. Takvih je među hrvatskim ijekavcima malo, ali ima ih. Kako je u takvih ijekavaca *đēdo* prema *đēd*, a *đedo* je izvedenica od *đed*, onda, u slučaju da je pisano *dijete* zapravo **djēte*, a u kosim je padežima *đetet-*, moralo bi biti u nominativu **đēte*, to više što je između raznih oblika iste riječi veza uža nego između osnovne riječi i izvedenice. No u dijalektima nema oblika **đēte*, nema jednostav-

no zato što refleksi jata u *djedo* i *dijete* n i j e isti. A nema nikakva iole razumna, ozbiljna i uvjerljiva razloga da pomislimo kako je u ijekavaca koji ne jotiraju *dje* i *tje* u *de* i *ce* i u samome standardnom jeziku stanje nekako drugačije.

Ako dakle prva teza ne stoji, otpadaju i druge tri, jer se iz nje izvode. No potrebno je razmotriti još neka pitanja koja su s tom problematikom u bližoj ili daljoj vezi.

Pisanje *je* umjesto *ije* povećalo bi broj raznih homografa, to jest, zatražila bi se u pismu razlika između *sijelo* i *sjelo* (l-particip), *dijela* i *djela*, *svijet* i *svjet* (poetizam za *savjet*) itd. Istina jest da u hrvatskome jeziku ionako ima pojedinih homografa koji se u izgovoru razlikuju dužinom vokala (a često i tonom), ali i-pak se ne bi moglo reći da je poželjno umnožavati njihov broj, iako od takvih homografa nema ozbiljnijih smetnja u razumijevanju pisanoga teksta, jer gotovo uvijek pomaže kontekst.

S druge strane, moramo se složiti sa Škarićem da je sadanji hrvatski inače fonološki pravopis i slovopis opterećen nerazlikovanjem troslova *ije* kada označuje dvosložni slijed /ije/ ili /ijē/ (bez obzira na podrijetlo) i jednosložni refleksi dugoga jata. Škarićev prijedlog da se *ije* za jednosložni refleksi zamijeni s *je* po mojem mišljenju nije prihvatljiv. Smatram da bi najracionalnije i najnormalnije (i najeuropskije) bilo pisati dvoslov *ie*, no to je stvar dogovora, moguća su i druga, po mojem shvaćanju nepraktičnija i kompliciranija rješenja.

Postoji još jedna nevažna okolnost. Moramo naime uvijek imati na umu i potrebe pjesničkoga jezika. Sadanje pisanje troslova *ije* za dvoglasnički refleksi dugoga jata ne omogućuje pjesnicima da izdvoje riječi koje zbog ritma imaju iznimno umjesto takva refleksa dvosložni

slijed /ijē/. Naravno, ni pisanje *je* ne bi pomoglo – kao što sada ne znamo kada treba troslov *ije* od jata iznimno čitati dvosložno, još manje bismo mogli prepoznati kada treba tako čitati dvoslov *je*. Donijet ću jednu Cesarićevu pjesmu kojom sam se bio poslužio u takozvanoj akademskoj gramatici iz 1991.:

POLÚDJELA PTICA

1. Kàkvi₁tō glāsi čūjū₂se u₃mráku,
2. Nad₄nōčnīm-pōljem, visòko u₅zráku?
3. Kò₆li₇tō pjěvā? Ah, ništa, sitnica:
4. Jědna u₈létu polúdjela ptica.
5. Nàdlijěće sěbe i₉òblake tròmē,
6. Svjětrom₁₀se i₁₁grā i₁₂pjěvā o₁₃tòme.
7. Svū svòju vjěru u₁₄krílima nòsěci,
8. Kùdā₁₅tō lětī, štò₁₆bi htjěla dòsěci?*
9. Nije₁₇li v₁₈rijéme da₁₉gnijězdo v₂₀ije?
10. Kad₂₁bùdē hládnò da₂₂se₂₃ù₂₄nem grījē.
11. Kò₂₅li₂₆te₂₇pòsla pjěvati u₂₈tmīnu?
12. Slèti u₂₉nižū, u₃₀bòjū sudbīnu.**
13. Nè₃₁marī zà₃₂tō polúdjelā ptica.
14. Pjěvā o₃₃svjět₃₄ru štò₃₅je svū golīcā.
15. A₃₆kad₃₇je₃₈umor jědnòm bùde s₃₉řvò,
16. Něće zà₄₀òdmor nāc nijědnò d₄₁řvo.

* Naglasak dòsěci označio je sam Cesarić.

** Naglasak sudbīnu označio je sam Cesarić.

U toj pjesmi imamo čak sedam puta troslov *ije*: u 5. stihu *nadlijeće*, u 9. *nije*, *vrijeme*, *gnijezdo*, *vije*, u 10. *grije* i u 16. *nijedno*. Od tih sedam primjera samo je u *nadlijeće*, *vrijeme* i *gnijezdo* troslov *ije* refleks dugoga jata, u ostalima ili nije riječ o jatu, ili mu odgovara sãmo *i* u *ije*. Pjesma je pisana u jedanaesteru, samo u 7. i 8. stihu imamo dvanaesterce, jer se sadržajno izdvajaju i jer jedini imaju na koncu naglasak na 3. slogu do kraja riječi.

U dva slučaja, *nadlijeće* i *vrijeme*, prekrizio sam slova *ij* kako bih pokazao da

se tako ne izgovaraju, to jest ne /ij/ (takvom sam se transkripcijom služio u spomenutoj gramatici kako bih označio jednosložan refleks). Peti stih tako s jednosložnim refleksom postaje pravilnim jedanaestercom. Problem je u 9. stihu. Pročitamo li i *vrijeme* i *gnijezdo* s jednosložnim refleksom, dobivamo deseterac, pročitamo li obje te riječi s dvosložnim *ije*, nastaje dvanaesterac, kojemu tu nije mjesto u strukturi pjesme. Prihvatimo li pak jednosložan izgovor u *vrijeme*, a u *gnijezdo* (što je u pjesmi značenjski ključna riječ!) dvosložan, spašen je očekivani jedanaesterac. U hrvatskome pjesništvu ima mnogo primjera za takva iznimna čitanja.

I na koncu, nešto o smislu norme. Norma treba odražavati biran, nje govoran, reprezentativan jezik. Takva je srednjoeuropska tradicija, a hrvatski jezik pripada njoj, iako mu je to u nekim razdobljima bilo sprječavano. Takva tradicija čuva razlikovnost. Istina jest da se u praksi od norme odstupa i često i na različite načine i s različitim uzroka. Ali nema smisla da bez teških i ozbiljnih razloga i norma odstupa od sebe same.

Dalibor Brozović

SVEUČILIŠNI UDŽBENIK O POUČAVANJU HRVATSKOGA JEZIKA

Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika (u izdanju "Školske knjige", Zagreb, knjiga 1., 1996. i knjiga 2., 1998.) dr. S. Težaka *prva je sustavna metodika hrvatskoga jezika*. Težakov je sveučilišni udžbenik nastao kao rezultat višegodišnjega, predanoga, samozatajnoga, upornoga i stvaralačkoga rada. Autor je *poznati i dugogodišnji osnovno-*

školski, srednjoškolski i sveučilišni nastavnik hrvatskoga jezika i metodike nastave hrvatskoga jezika.

Sveučilišni udžbenik *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika* uspostavlja teoretsku i praktičnu razinu u osvjetljavanju i promišljanju nastave hrvatskoga jezika u hrvatskim školama.

Među teoretskim ishodištima Težak ističe činjenicu da su u nastavi hrvatskoga jezika neodvojivi čimbenici hrvatski jezik i hrvatski učenik te u svezi s tim upozoruje na četiri činjenice odsudne u određivanju svrhe te nastave:

“Prvo, škola nije jedini odgojni čimbenik. (...) Uspjeh je zajamčen samo u sretno utemeljenoj suradnji svih čimbenika.

Drugo, hrvatski jezik i po svom lingvističkom ustrojstvu, i po svojoj povijesti, i po ulozi u životu naroda kojemu pripada ima sasvim osebujan položaj u odgoju, neusporediv s položajem jezika u školstvu razvijenih europskih zemalja.

Treće, hrvatski je jezik po svojim funkcijama izrazito odgojni predmet jer se u njem izgrađuju i u njem pohranjuju sve kulturne nacionalne vrijednosti koje ne mogu biti bez odraza na voluntativni i emocionalni angažman svih koji se njime služe” (knj. 1., str. 23.–24.).

A bit te odgojne sastavnice sažimlje u ove rečenice: “Idejne smjernice razvoja hrvatskoga školstva moraju biti pouzdano jamstvo da će se mladi čovjek u punini osposobljavati za sretan život i uspješan rad u svom vremenu u svojoj Hrvatskoj, pa i izvan nje, vođen sviješću: Najprije sam čovjek, potom pripadnik svoje obitelji i naroda, a istom nakon toga i sljedbenik svoje vjerske ili svjetonazorne zajednice, član svoga staleža, pristaša slobodno izabrane političke stranke ili koje ideje koja nije nadređena ni suprotstavljena načelima čovječanstva”(knjiga 1., str. 23.).

Nakon takvih promišljanja svodi svrhu nastave hrvatskoga jezika na tri osnovne sastavnice:

- spoznaja o biti, osnovama i značajkama hrvatskoga jezika
- svijest o potrebi učenja i njegovanja hrvatskoga jezika
- pravilna uporaba književnoga, odnosno standardnoga hrvatskoga jezika u govorenju i pisanju.

Teoretsku razinu izgrađuje na predlošku relevantne literature iz različitih disciplina (jezikoslovlja, metodike, didaktike, psihologije, znanosti o književnosti, informatike, komunikologije, filmske umjetnosti). *Interdisciplinarni pristup* proizlazi iz predmeta proučavanja i promišljanja. *Nastava hrvatskoga jezika* utemeljuje se na spoznajama različitih znanstvenih disciplina, a metodika te nastave očituje se kao sintetska znanost. Zahvaljujući autorovoj svestranosti, tj. autorovu poznavanju svih relevantnih disciplina koje ulaze u metodički obzor, u rukopisu je uspostavljena *stvaralačka sinteza* spoznaje iz spomenutih disciplina. Oblikujući teoretska ishodišta nastave hrvatskoga jezika, autor propituje i vrednuje domaću i stranu literaturu i, na temeljima te literature, stvara vlastiti teoretski sustav nastave hrvatskoga jezika.

Budući da je metodika hrvatskoga jezika primijenjena znanost, teoretska ishodišta, tj. teoretske se postavke praktično oživotvoruju u stvaralačkim pristupima, postupcima i raznovrsnostima. U udžbenik su uključeni primjeri iz prakse kojima se potkrjepljuju, dokazuju i potvrđuju teoretska ishodišta. Autor uspostavlja čvrstu vezu teorije i prakse u skladnim odnosima. U oblikovanju sadržaja Težak je uspostavio sustav poglavlja koja su logički povezana i u toj povezanosti zatvaraju